

Дата: 07.11.2023

Урок № 5-6

Тема. Розвиток мовлення. Написання твору за романом Альбера Камю «Чума»

Мета: допомогти учням глибше усвідомити філософський, загальнолюдський зміст роману, його ідеї, художні особливості; розвивати зв'язне писемне мовлення учнів, вміння висловлювати думки й аргументувати їх, наводячи цитати з тексту; виховувати повагу до загальнолюдських цінностей.

Обладнання: портрет письменника, тексти твору, ілюстрації до нього.

Матеріали до уроку:

Пропоновані теми

- «...Люди більше заслуговують на захоплення, ніж на зневагу» (А. Камю);
- «Провідні ідеї й постаті роману А. Камю “Чума”: погляд із XXI століття»;
- «Зіткнення людини зі світовим абсурдом у романі А. Камю “Чума”»;
- «Суспільне добро — це і є щастя кожної окремої людини?»;
- «Соромно бути щасливим одному» (А. Камю);
- «Будь-яка радість — під загрозою» (А. Камю);
- «Вияви “чуми” XX століття — сталінський терор, аварія на Чорнобильській АЕС, розповсюдження СНІДу, наркоманія, ігроманія».

Зразки творів

МОТИВИ ПЕРЕСТОРОГИ В РОМАНІ А. КАМЮ «ЧУМА»

Тема чуми вже давно й широко використовується письменниками. І вже давно вона переступила своє енциклопедичне визначення «гострої інфекційної хвороби». Ми вживаємо вислів «СНІД — чума ХХ століття», кажемо: «Та ти чумний, чи що?» І мало хто при цьому згадує справжнє значення слова «чума». Але А. Камю вирішив звернутися до тієї теми в найбільш конкретному її значенні. Він переніс дію з дикого Середньовіччя в сучасне місто, туди, де «вже давно вона зникла». Та чи зникла?

Уявімо 1947 рік. Тільки-но закінчилася Друга світова війна, але спогади про неї ще надто живі, спогади про «коричневу чуму» — фашизм. То чому ж тоді не просто написати роман про війну, про її жертви? Навіщо така алегорія? Твір Камю глибший, ніж роман про «коричневу чуму». Чума — це не тільки жорстокість. Чума — це бездуховність, це безглуздість, це сліпий фанатизм. Найстрашніше те, що чума заразна. Будь-яка людина, що торкається, відчуває її дихання, наближаючись до неї, ризикує заразитися. Твір А. Камю «Чума» — перш за все книга про тих, хто чинить опір, а не про тих, хто здався.

Зберегти в собі внутрішній стрижень за будь-яких обставин — ось засіб боротьби із чумою. Лікар Ріє щодня поспішає до хворих, він усвідомлює, що кожен день може стати для нього останнім, що всі його намагання врятувати хоч когось можуть бути марними. Для чого тоді все це? Ріє говорить: «Для мене такі слова, як «урятування людини», звучать надто гучно. Мене цікавить здоров'я людини, у першу чергу здоров'я». Адже колись він присягався допомагати людині. І тепер просто виконує свій обов'язок.

Журналіст Рамбер чужий у цьому місті. В іншому місці на нього чекає справжнє кохання й щастя. Він не розуміє, чому має страждати, і хоче будь-що виїхати з міста. Та коли така можливість з'являється, залишається. Чому?

Якщо поїхав би, то перестав би бути Рамбером, гідним свого кохання, став би таким самим зачумленим, як і багато мешканців міста.

Адже вони були «зачумлені» ще до того, як прийшла справжня чума. Сірі вулиці, сірі будинки, сірі розваги, такі ж сірі душі в людей. Звичайне коло обов'язків щодня. «Місто без голубів, без дерев, без садів, де не почувеш ані хлопання крил, ані шелесту трави,— словом, без особливих прикмет». І люди теж «без особливих прикмет», люди, мертві ще до того, як захворіли на чуму...

Але чума жахлива не тільки тоді, коли вона сіє навколо трупи, найстрашніша вона, коли захоплює розум і серце людей. Таких, як Коттар, якому байдужі усі моральні цінності, взяті разом. Це такі, як він, улаштовують «бенкет під час чуми».

Чума багатогранна. І коли релігійні фанатики стають до зброї, вбивають безвинних людей — це чума. І коли отець Панлю з пафосом, урочисто промовляє: «Брати мої, до вас прийшло лихо, і ви заслуговуєте на нього! — усе більше запалюючись, запевняє: — Праведним нема чого боятись, але грішні справедливо тремтять від жаху»,— це теж чума, піднесення понад усе ідеї сліпої віри. Але «людина — це не ідея»,— каже Ріє. І Панлю із жахом переконується в тому, коли бачить свою абстракцію в житті — смерть сина Отона. «У цього, сподіваюсь не було гріхів»,— кидає Ріє в обличчя Панлю.

І друг Ріє Тарру теж усе про чуму зрозумів. Він став проти безглуздя смертних вироків, вирішив боротися із суспільством, яке базується на злі, із чумою. Його друзі виносили смертні вирoki, й були щиро впевнені, що «ці кілька смертей необхідні, аби побудувати світ, де нікого не вбиватимуть». Знайомі слова... Адже Родіон Раскольников теж так уважав: «За одне життя — тисяча врятованих... Та й що значить на загальних вагах життя цієї жалюгідної старої? Не більше як життя воші...» Так, але ж Тарру каже: «Якщо поступитися один раз, то де межа?» Хто її визначає? І взагалі, хто дав право одній людині засуджувати і вбивати іншу? Тарру гірко визнає, що «протягом років як був,

так і залишився зачумленим, хоча свято вірив, що бореться із чумою». Чи ж можна на крові та насильстві збудувати новий, чистий світ? Мабуть, ні.

Чума — це зло, це ненависть. Тарру знає, що кожен носить її в собі, що не існує такої людини у світі, якої б вона не торкнулася. Чим більше людська ненависть, тим сильнішою стає чума. «Ця історія стосується однаково нас усіх»,— каже Рамбер. Не можна бути щасливим одному.

Кінець роману здається оптимістичним: чума відступає, люди радіють, усі щасливі... Так, справді, добро повинно перемагати. Але глибоко осмисливши написане, можемо помітити: чума не переможена, а просто якимось дивом вона відійшла, як звір, знесилений у боротьбі, концентруючи свої сили для того, щоб завдати нового удару. Вона живиться людською ненавистю і заздрістю, і щасливі люди на вулицях міста не знають того, що знає Ріє: «Мікроб чуми ніколи не вмирає, ніколи не зникає... він терпляче чекає своєї години і, можливо, прийде на горе і повчання людям такий день, коли чума пробудить пацюків і відправить їх умирати на вулиці щасливого міста». Єдиним виходом із цього, на думку Ріє, є внутрішній стрижень, який спонукає робити те, «що треба здійснити і мають робити всупереч страху, усупереч особистим ваганням, усі люди...»

ВІДЧУЖЕННЯ ЛЮДИНИ Й АБСУРДНІСТЬ БУТТЯ В РОМАНІ А. КАМЮ «ЧУМА»

Творчість А. Камю — французького прозаїка, публіциста, філософа — мала значний вплив на розвиток європейської культури ХХ ст.

Одним із найкращих творів письменника є роман «Чума», написаний 1946 року. У цьому творі яскраво проявилася ідейна й творча еволюція митця.

За визначенням критики, роман має кілька змістових рівнів: «У цьому стрункому творі, зовні такому незворушливому, лунає багато різноманітних голосів...». Сам автор зауважував, що «явний зміст» роману — «боротьба європейського Опору проти фашизму», поданому в алегоричному образі чуми.

Порівнюючи чуму з війною, автор зауважує, що обидві застають людство зненацька. У творі перед нами постають страшна атмосфера міста в ізоляції, картини відчуження людей, зумовленого карантинном, що нагадує фашистську окупацію Європи в роки Другої світової війни. Художнє осягнення подій тих часів письменник пропонує нам у світлі екзистенціальної філософії, надаючи таким чином сюжетові глибшого значення.

Алегорично зображуючи французький рух Опору, письменник зображує не конфлікт окремих особистостей, характерів, суспільних або ідеологічних угруповань, а зіткнення людства з безособовою, страшною, руйнівною силою — чумою, чимось на зразок абсолютного зла. Несподіване й безжалісне втручання чуми розкриває абсурдність, ірраціональність світу, оманливість гармонії і логічності життя. Залишаючись віч-на-віч із цією безглуздою і невблаганною силою, що несе смерть, персонажі роману мусять визначитися у своєму ставленні до світу й людей.

У «Чумі» розвинулися екзистенційні мотиви попередніх творів Камю: абсурдність буття, свобода людини, її вибір перед лицем смерті. Свій вибір робить кожний. Доктор Ріє розуміє, що зло непереможне, але він продовжує виконувати свій обов'язок, допомагає недужим, наражаючись на небезпеку захворіти самому. Він не герой, але в екстремальній ситуації зберігає людську гідність. Ріє не самотній, чимало людей разом із ним борються зі злом, навіть розуміючи, що воно непереборне: Тарру, Рамбер, Гран, Панлю, мати Ріє, інші. Тому висновок, якого доходить Ріє, не здається читачеві надмірно пафосним: «...Люди більше заслуговують на захоплення, ніж на зневагу». Роман Камю — це притча про людей, які «через неможливість бути святими, відмовляючись змиритись із лихом, намагаються бути цілителями».

Моральні проблеми, що постають на сторінках роману, автор теж вирішує з позицій екзистенціалізму. Світ абсурдний, говорить автор, і людина повинна мужньо це визнати. Але абсурдність світу не виправдовує небажання людини жити за законами совісті, честі, обов'язку. Зі злом треба боротися у

будь-яких його проявах, навіть коли воно непереборне. У фіналі сказано: «бацила чуми ніколи не вмирає і ніколи не щезне», як ніколи не щезне зло у світі, тому кожна людина повинна визначити свою життєву позицію. У боротьбі зі злом люди об'єднуються, тоді вони не почувуються такими самотніми у світі. Любов — найважливіша людська цінність, вона додає людині сили жити в абсурдному світі.

**Фото виконаних завдань надсилати мені на електронну пошту
y.levchuk2976@gmail.com**

У темі листа вкажіть ваше прізвище, номер групи та № уроку